כיתה י' | תנ"ך | שיעור 9 מתוך 9 | 45 דק' | שמות מ, א-לח

ממלכתי: ספר שמות (חטא העגל ובניית המשכן, שמות לב-מ) נלמד בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, אור החיים ומדרש); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.

הקמת המשכן: "וכבוד ה' מלא את המשכן"

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יתארו את הקמת המשכן בא' בניסן, את סדר הצבת הכלים ואת ירידת הענן וכבוד ה' (מ, א-לח)
- התלמידים יסבירו לפי הרמב"ן מדוע ספר שמות, "ספר הגאולה", מסתיים דווקא במשכן
- התלמידים יסכמו את המהלך מחטא העגל ועד השראת השכינה, וידונו במשמעות "וְשָׁכַנְתִּי, בְּתוֹכָם"

❓ השאלה הגדולה של השיעור

למה ספר שמות, שנפתח בשעבוד מצרים, נגמר דווקא בענן על המשכן?

הספר מסתיים ב"וַיְכַס הֶעָנָן, אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד; וּכְבוֹד ה', מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן" (מ, לד). הרמב"ן כותב בהקדמתו לספר שמות שגם אחרי היציאה ממצרים בני ישראל עדיין נחשבו גולים, ורק כאשר "וְעָשׂוּ הַמִּשְׁכָּן וְשָׁב הקב"ה וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם", "וְאָז נֶחְשְׁבוּ גְּאוּלִים".

🧪 פתיחה

מציגים שתי תמונות: חומרי בניין מפוזרים, ובית מואר שאנשים גרים בו. שואלים: "מתי בית הופך לבית? כשהקירות עומדים? כשהרהיטים בפנים? כשמישהו גר בו? אחרי דיון: בפרק מ כל החלקים מורכבים, אבל הרגע החשוב הוא כשהענן יורד.

📖 הסבר למורה

הציווי וההקמה (א-לג): ה' מצווה "בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, תָּקִים, אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד", והביצוע: "וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית--בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: הוּקַם, הַמִּשְׁכָּן", כמעט שנה אחרי היציאה ממצרים. משה עצמו מקים: אדנים, קרשים, יריעות, ארון, שולחן, מנורה, מזבחות וכיור, ואחרי כל שלב "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה" (שבע פעמים, כמו בפרק לט). רש"י (לט, לג) מביא מדרש: הקרשים היו כבדים מדי לאדם, וה' אמר למשה "עֲסֹק אַתָּה בְיָדְךָ, וְנִרְאֶה כְּמְקִימוֹ", ולכן נאמר "הוקם" בלשון סביל: "הוּקַם מֵאֵלָיו". הסיום: "וַיְכַל מֹשֶׁה, אֶת־הַמְּלָאכָה".

הענן והכבוד (לד-לה): "וַיְכַס הֶעָנָן, אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד; וּכְבוֹד ה', מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן", ומיד "וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה, לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד--כִּי־שָׁכַן עָלָיו, הֶעָנָן". הרמב"ן (כה, א) מסביר: "וְסוֹד הַמִּשְׁכָּן הוּא, שֶׁיִּהְיֶה הַכָּבוֹד אֲשֶׁר שָׁכַן עַל

הַר סִינַי שׁוֹכֵן עָלָיו בְּנִסְתָּר". המשכן הוא הר סיני נייד: הכבוד שהיה על ההר עובר לשכון בתוך העם. רש"י (מ, לה) מיישב סתירה בין הפסוק הזה לבמדבר ז, פט, ומלמד כלל בפרשנות: "בָּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם".

הסיום (לו-לח) והמבט על כל הספר: הענן מוביל את המסעות: "וּבְהֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן, יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֹל, מַסְעֵיהֶם", "כִּי עֲנַן ה' עַל־הַמִּשְׁכָּן, יוֹמָם, וְאֵשׁ, תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ". הרמב"ן בהקדמה לספר: "וְהִנֵּה הַגָּלוּת אֵינֶנּוּ נִשְׁלָם עַד יוֹם שׁוּבָם אֶל מְקוֹמָם וְאֶל מַעֲלַת אֲבוֹתָם יָשׁוּבוּ", ולכן "נִשְׁלַם הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּהַשְׁלִימוֹ עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן". הקשת של היחידה: "קוּם עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ" (לב, א) מול ענן ה' שהולך לפניהם בכל מסעיהם. מה שהעם ניסה לייצר בעגל ניתן לו בדרך הנכונה.

📜 הפסוקים (מכון ממרא, נוסח מנוקד)

שמות פרק מ, פסוקים א-טז

(א) וַיְדַבֵּר ה׳, אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר.

(ב) בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, תָּקִים, אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד.

(ג) וְשַׂמְתָּ שָׁם, אֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת; וְסַכֹּתָ עַל־הָאָרֹן, אֶת־הַפָּרֹכֶת.

(ד) וְהֵבֵאתָ, אֶת־הַשֻּׁלְחָן, וְעָרַכְתָּ, אֶת־עֶרְכּוֹ; וְהֵבֵאתָ, אֶת־הַמְּנֹרָה, וְהַעֲלֵיתָ, אֶת־נֵרֹתֶיהָ.

(ה) וְנָתַתָּה אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב, לִקְטֹרֶת, לִפְנֵי, אֲרוֹן הָעֵדֻת; וְשַׂמְתָּ אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח, לַמִּשְׁכָּן.

(ו) וְנָתַתָּה, אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה, לִפְנֵי, פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד.

(ז) וְנָתַתָּ, אֶת־הַכִּיֹּר, בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד, וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ; וְנָתַתָּ שָׁם, מָיִם.

(ח) וְשַׂמְתָּ אֶת־הֶחָצֵר, סָבִיב; וְנָתַתָּ, אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר.

(ט) וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וּמָשַׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ; וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו, וְהָיָה קֹדֶשׁ.

(י) וּמָשַׁחְתָּ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה, וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו; וְקִדַּשְׁתָּ, אֶת־הַמִּזְבֵּחַ, וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ, קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

(יא) וּמָשַׁחְתָּ אֶת־הַכִּיֹּר, וְאֶת־כַּנּוֹ; וְקִדַּשְׁתָּ, אֹתוֹ.

(יב) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו, אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד; וְרָחַצְתָּ אֹתָם, בַּמָּיִם.

(יג) וְהִלְבַּשְׁתָּ, אֶת־אַהֲרֹן, אֵת, בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ; וּמָשַׁחְתָּ אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ, וְכִהֵן לִי.

(יד) וְאֶת־בָּנָיו, תַּקְרִיב; וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם, כְּתֳנֹת.

(טו) וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם, כַּאֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ אֶת־אֲבִיהֶם, וְכִהֲנוּ, לִי; וְהָיְתָה לִהְיֹת לָהֶם מָשְׁחָתָם, לִכְהֻנַּת עוֹלָם--לְדֹרֹתָם.

(טז) וַיַּעַשׂ, מֹשֶׁה: כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה׳, אֹתוֹ--כֵּן עָשָׂה.

שמות פרק מ, פסוקים יז-לח

(יז) וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית--בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: הוּקַם, הַמִּשְׁכָּן.

(יח) וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן, וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו, וַיָּשֶׂם אֶת־קְרָשָׁיו, וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו; וַיָּקֶם, אֶת־עַמּוּדָיו.

(יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל, עַל־הַמִּשְׁכָּן, וַיָּשֶׂם אֶת־מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו, מִלְמָעְלָה--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(כ) וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת, אֶל־הָאָרֹן, וַיָּשֶׂם אֶת־הַבַּדִּים, עַל־הָאָרֹן; וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֹן, מִלְמָעְלָה.

(כא) וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֹן, אֶל־הַמִּשְׁכָּן, וַיָּשֶׂם אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ, וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(כב) וַיִּתֵּן אֶת־הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד, עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה, מִחוּץ, לַפָּרֹכֶת.

(כג) וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם, לִפְנֵי ה'--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(כד) וַיָּשֶׂם אֶת־הַמְּנֹרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד, נֹכַח הַשֻּׁלְחָן, עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן, נֶגְבָּה.

(כה) וַיַּעַל הַנֵּרֹת, לִפְנֵי ה'--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(כו) וַיָּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב, בְּאֹהֶל מוֹעֵד, לִפְנֵי, הַפָּרֹכֶת.

(כז) וַיַּקְטֵר עָלָיו, קְטֹרֶת סַמִּים--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(כח) וַיָּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח, לַמִּשְׁכָּן.

(כט) וְאֵת, מִזְבַּח הָעֹלָה, שָׂם, פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד; וַיַּעַל עָלָיו, אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה--כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(ל) וַיָּשֶׂם, אֶת־הַכִּיֹּר, בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד, וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ; וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם, לְרָחְצָה.

(לא) וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו, אֶת־יְדֵיהֶם, וְאֶת־רַגְלֵיהֶם.

(לב) בְּבֹאָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד, וּבְקָרְבָתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ--יִרְחָצוּ: כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת־מֹשֶׁה.

(לג) וַיָּקֶם אֶת־הֶחָצֵר, סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ, וַיִּתֵּן, אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר; וַיְכַל מֹשֶׁה, אֶת־הַמְּלָאכָה.

(לד) וַיְכַס הֶעָנָן, אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד; וּכְבוֹד ה', מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן.

(לה) וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה, לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד--כִּי־שָׁכַן עָלָיו, הֶעָנָן; וּכְבוֹד ה', מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן.

(לו) וּבְהֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן, יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֹל, מַסְעֵיהֶם.

(לז) וְאִם־לֹא יֵעָלֶה, הֶעָנָן--וְלֹא יִסְעוּ, עַד־יוֹם הֵעָלֹתוֹ.

(לח) כִּי עֲנַן ה' עַל־הַמִּשְׁכָּן, יוֹמָם, וְאֵשׁ, תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ--לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל, בְּכָל־מַסְעֵיהֶם.

שם ה' מובא בכתיב ה'. הפסוקים המלאים בקישורים למטה.

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב בפסוק, ובצד השני פירוש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהפסוק.

📜 **כתוב:** "בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: הוּקַם, הַמִּשְׁכָּן" (שמות מ, יז)

💭 **מפרשים:** רש"י (לט, לג): הקרשים כבדים מדי, וה' אמר למשה "עֲסֹק אַתָּה בְּיָדְךָ, וְנִרְאֶה כִּמְקִימוֹ וְהוּא נִזְקָף וְקָם מֵאֵלָיו", "וְזֶהוּ שֶׁנֶּ' הוּקַם הַמִּשְׁכָּן".

📜 **כתוב:** "וּכְבוֹד ה', מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן" (שמות מ, לד)

💭 **מפרשים:** רמב"ן (כה, א): "וְסוֹד הַמִּשְׁכָּן הוּא, שֶׁיִּהְיֶה הַכָּבוֹד אֲשֶׁר שָׁכַן עַל הַר סִינַי שׁוֹכֵן עָלָיו בְּנִסְתָּר". ובפירושו לם, לד: "כִּי הַכָּבוֹד שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הֶעָנָן תּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן", כמו בהר סיני.

📜 **כתוב:** סיום ספר שמות במשכן (מ, לח)

💭 **מפרשים:** רמב"ן, הקדמה לשמות: כשבנו את המשכן "אָז שָׁבוּ אֶל מַעֲלוֹת אֲבוֹתָם", "וְאָז נֶחְשְׁבוּ גְּאוּלִים", "וְלָכֵן נִשְׁלַם הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּהַשְׁלִימוֹ עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן".

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תנ"ך (או דף הפסוקים מהעמוד הזה), מצגת, דף עבודה, לוח

1. פתיחה: מתי בית הופך לבית? (4 דקות)
2. קריאה: מ, א-טז ומ, יז-לג בקצרה; "הוקם" לפי רש"י (9 דקות)
3. הענן והכבוד (לד-לח) עם הרמב"ן: המשכן כהר סיני נייד (9 דקות)
4. חברותא: הקדמת הרמב"ן לספר שמות – למה הספר מסתיים כאן? (9 דקות)
5. סיכום היחידה: ציר מחטא העגל להשראת השכינה (משימה בזוגות) (9 דקות)
6. דיון וכרטיס יציאה (5 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מתי הוקם המשכן (מ, יז), ומי הקים אותו?
2. מה קרה כשמשה סיים את המלאכה (מ, לג-לה)?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. מה פירוש "וסוד המשכן" לפי הרמב"ן (כה, א)?

2. למה לפי הרמב"ן מסתיים ספר שמות דווקא בהקמת המשכן?

הערכה (מה דעתי?)

1. "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו" מול "ענן ה' על המשכן... בכל מסעיהם": מה ההבדל בין שני סוגי ה"הובלה"?
2. האם גם היום אפשר לבנות "משכן" (מקום, זמן או קהילה שבו מרגישים קדושה)? איך?

🏁 סיכום השיעור

פרק מ מסיים את ספר שמות: המשכן מוקם בא' בניסן, הענן מכסה את אוהל מועד, וכבוד ה' ממלא אותו. לפי הרמב"ן זו השלמת הגאולה: לא רק יציאה מעבדות, אלא שיבה לקרבת ה' שהייתה לאבות. היחידה כולה נעה מ"קום עשה לנו אלהים" אל "ענן ה' על המשכן... בכל מסעיהם": מחטא, דרך תשובה ונדבת לב, אל השראת שכינה.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

כל תלמיד כותב משפט סיכום ליחידה כולה: "ספר שמות מתחיל ב_____ ומסתיים ב_____, כי _____".

🧭 התאמה לפי זרם

השיעור מתאים לשני הזרמים. ההבדל בדגשים:

ממלכתי

- קריאה ספרותית: מבנה ספר שמות כולו – מבית עבדים לבית לה'; השוואה בין "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך" לבין "עבודת המשכן".
- סיכום היחידה: ציר זמן מחטא העגל (י"ז בתמוז) דרך הלוחות השניים (יום הכיפורים) ועד הקמת המשכן (א' בניסן).
- דיון פתוח: מה הופך מקום לקדוש או למשמעותי עבור קבוצה? (בית הכנסת, האנדרטה, בית הספר).
- השוואה: הענן במשכן (מ, לד-לה) והענן במקדש שלמה (מלכים א ח, י-יא).

ממלכתי-דתי (חמ"ד)

- רמב"ן, הקדמה לשמות: "וְאָז נֶחְשְׁבוּ גְּאוּלִים" – הגאולה השלמה היא השראת שכינה.
- רמב"ן (כה, א): "וְסוֹד הַמִּשְׁכָּן הוּא, שֶׁיִּהְיֶה הַכָּבוֹד אֲשֶׁר שָׁכַן עַל הַר סִינַי שׁוֹכֵן עָלָיו בְּנִסְתָּר": המשכן כהמשך מעמד הר סיני.
- רש"י (לט, לג): "הוּקַם מֵאֵלָיו": האדם עושה את שלו, וה' משלים.
- רש"י (מ, לה): כלל "בָּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם" (אחת משלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן); אמונה: "וְשָׁכַנְתִּי, בְּתוֹכָם".

💡 הערות למורה

זה השיעור החותם של היחידה ושל ספר שמות. כדאי להשאיר זמן לסיכום הציר (עגל, לוחות שניים, נדבה, בנייה, שכינה). אם יש זמן, אפשר לחזור לשאלה הגדולה של השיעור הראשון ולבדוק אם התשובה השתנתה. למתקשים: דף עם תמיכה.

📝 בדף העבודה

הקמת המשכן ו"הוקם" לפי רש"י, הענן והכבוד עם הרמב"ן, הקדמת הרמב"ן לספר שמות, ציר סיכום ליחידה, שאלה בסגנון בגרות ומחוון. יש גם גרסה עם תמיכה.

מקורות

- שמות מ (מכון ממרא)
- רמב"ן, הקדמה לספר שמות (ספריא)
- רמב"ן על שמות כה, א (ספריא)
- רמב"ן על שמות מ, לד (ספריא)
- רש"י על שמות לט, לג (ספריא)
- רש"י על שמות מ, לה (ספריא)

מחוון: הקמת המשכן: "וכבוד ה׳ מלא את המשכן"

1. "בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית--בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ": א׳ בניסן בשנה השנית, כשנה אחרי יציאת מצרים (שיצאו בט"ו בניסן).
2. רש"י: איש לא יכול היה להקים את הקרשים, וה׳ אמר למשה "עֲסֹק אַתָּה בְּיָדְךָ, וְנִרְאֶה כִּמְקִימוֹ", והמשכן "הוּקַם מֵאֵלָיו".
3. "וַיִּכַס הֶעָנָן, אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד; וּכְבוֹד ה׳, מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן". משה לא יכול היה להיכנס "כִּי־שָׁכַן עָלָיו, הֶעָנָן". רמב"ן: "וְלֹא הָיָה רַשַּׁאי לָבֹא בְּתוֹךְ הֶעָנָן".
4. הכבוד שהיה גלוי בהר סיני ממשיך לשכון במשכן, בתוך המחנה, בצורה נסתרת ("שׁוֹכֵן עָלָיו בְּנִסְתָּר"). המשכן הוא הר סיני שהולך עם העם.
5. החטא: לב, א "קוּם עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים". התשובה והסליחה: לד, ו "ה׳ ה׳, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן". הנדבה והבנייה: לה, ה "כֹּל נְדִיב לִבּוֹ, יְבִיאֶהָ" או לו, ה. השראת השכינה: מ, לד "וּכְבוֹד ה׳, מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן".
6. בעגל העם ביקש אלהים שילכו לפניו וייצר אותם בעצמו. בסוף הספר ה׳ עצמו מוביל את העם בענן ובאש, "לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל, בְּכָל־מַסְעֵיהֶם": ההובלה שהעם חיפש ניתנה בדרך שה׳ ציווה.
7. א. "וַיְכַל מֹשֶׁה, אֶת־הַמְּלָאכָה"; מיד "וַיְכַס הֶעָנָן, אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד" ו"וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה, לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד" (6). ב. הרמב"ן: הגלות נשלמת רק בשיבה למעלת האבות; כשהשכינה שרתה במשכן "וְאָז נָחְשְׁבוּ גְּאוּלִים", ולכן הספר נשלם בעניין המשכן (8). ג. העם חיפש "אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ"; בסוף הספר הענן מוביל אותם "בְּכֹל, מַסְעֵיהֶם". הקרבה שביקשו ניתנה בדרך הנכונה, בציווי ה׳ ולא ביוזמה אנושית (6).

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, אור החיים ופרשנים נוספים מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: ספר שמות (חטא העגל ובניית המשכן, שמות לב-מ) נלמד בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, אור החיים ומדרש); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.